

Progresivna stranka bo šla pred vrhovno sodišče

Vprašanje ustavnosti državnega volilnega zakona. Nova kandidata imenovana. Ordower oplazil senatorja Lucasa

Chicago. — Progresivna stranka je naznanila, da bo šla v ponedeljek pred državno vrhovno sodišče in ugovarjala ustavnosti o ne provizije državnega volilnega zakona, ki določa, da mora peticije podpisati najmanj 200 kvalificiranih volilcev v 50 okrajih, da pridejo kandidati nove politične stranke na glasovnico. Zadevno naznanilo je objavil William Miller, državni direktor progresivne stranke.

"Progresivna stranka je dobila čez 75,000 podpisov na svoje peticije," je dejal. "Dvesto podpisov je dobila v vsakem izmed 62 okrajev. S tem je zadostila državnemu volilnemu zakonu.

Oni, ki vodijo opozicijo proti progresivni stranki, da ne bi njeni kandidati prišli na glasovnico pri volitvah v novembru, so priznali, da smo dobili dovolj podpisov na peticije. Volilni zakon zahteva najmanj 25,000 podpisov, dobili pa smo jih čez 75,000. Priznali so tudi, da smo dobili čez 200 podpisov v vsakem izmed 42 okrajev. V spornih osmih okrajih je manjkalo samo 83 podpisov, toda kljub temu je državni volilni odbor na podlagi zakona odločil, da kandidati progresivne stranke ne bodo na glasovnici.

Absurdnost takega zakona je očitna, kakor tudi neustavnost, ker zapostavlja volilce. Nova stranka bi lahko imela oporo pri vseh volilcih v severnem Illinoisu, toda kljub temu ne bi prišli njeni kandidati na glasovnico.

Miller je izjavil, da bo progresivna stranka pozvala vrhovno sodišče, naj prisili državni volilni odbor v revizijo odločitve, da bodo njeni kandidati prišli na glasovnico.

Stranka je imenovala dva kandidata za mestna sodnika v Chicagu. To sta odvetnika Irving Meyers in Joseph F. Brezinski. Nadomestila sta Edmunda Hatfielda in Johna P. Kralla.

Sidney Ordower, sonačelnik

Queuille potrjen kot premier

Orisal je zdravilo za francosko ekonomijo

Pariz, 11. sept.—Henri Queuille je bil potrjen kot premier v narodni skupščini. Za potrditev je glasovalo 351 poslanec, proti pa 196 poslanec. On je zdravnik in doslej ni igral važne vloge v političnem življenju Francije.

"Ako ne odobravate mojega programa, povejte sedaj," je dejal pred člani skupščine. "Vprašanje ni osebne simpatije, temveč blaginja in usoda Francije." Tri francoske vlade so bile strmoglavljene v sedmih tednih. Očitno je, da bo Queuille naletel na potežke pri sestavljanju kabineta, čeprav so mu zagotovili podporo socialisti, republikanci in socialni radikalci. On je prišel v ospredje v kritični situaciji.

Novi premier je pred člani skupščine orisal zdravilo za sedanje ekonomske bolezni Francije. Zdravilo je štednja v vojaški in civilni ekonomiji, revizija državnih subvencij, reorganiziranje podpravljenih industrij in znižanje deficita. Queuille je dejal pred člani skupščine, da Francija živi sedaj na račun Marshallovega načrta in da to ne bo dolgo trajalo. Ekonomska in finančna stabilizacija je edina pot za okrevanje Francije.

Spopad med Rusi in Nemci v Berlinu

Ena oseba ubita, 22 ranjenih

Berlin, 11. sept.—V spopadu med ruskimi vojniki in nemškimi civilisti v Berlinu je bila ena oseba ubita, 22 pa ranjenih. Ruske vojske je podpirala nemška policija iz vzhodnega Berlina.

Spopad je sledil protikomunističnim demonstracijam pri brandenburških vratih. Poročilo pravi, da se je demonstracija udeležilo 200,000 Nemcev. Šest ranjenih civilistov je v bolnišnici v britskem predelu Berlina.

Demonstranti so metali kamenje na nemške policije iz ruskega predela in ruske vojske. Nemška komunistična stranka je naznanila, da bo aranzirala protidemonstracije. Demonstranti so metali kamenje na spomenik, katerega je postavila ruska armada v Berlinu. Neki demonstrant je splezal na spomenik in odstranil rusko zastavo.

Ruske čete so šle v akcijo in začele streljati na demonstrante. Spopad je bil drugi incident v berlinski krizi. Prvi se je pripetil 20. avgusta, ko so nemški civilisti metali kamenje na policije iz ruskega predela, ko so slednji uprizorili naval na črna tržišča.

Polkovnik Frank Howley, ameriški poveljnik v Berlinu, je poslal protest ruskemu generalu Kotikovu, ker so ruske čete udrele v ameriški urad v berlinski mestni hiši. Kotikov je zavrnil protest. "Nekateri člani ameriškega vojaškega osebja se nedostojno obnašajo," pravi Kotikov v odgovoru na protest. "Namesto da nam bi pomagali pri vzdrževanju miru in reda, podpirajo nemire. Ameriško vojaško osebje naj drži roke proč od zadev, ki niso njegova briga."

Demonstranti so vzklicali, ko je Ernest Reuter, socialist in mestni odbornik, dejal, "da se bomo vrnili v mestno hišo v ruskem predelu Berlina. Borili se bomo proti komunistom in jih zdrbili. Prišel bo dan, ko bomo odkorakali iz Berlina proti Frankfurtu, Leipzigu, Dresdenu in naprej v vzhodno smer."

Slišali so se vzkliki, ko je Reuter govoril, "Šli bomo tudi v Moskvo."

Vera ni svobodna v Španiji

Vlada podpira persekucije protestantov

London, 11. sept.—Dr. John S. Bonnell, pastor presbiterijske cerkve v New Yorku, ki je študiral verske razmere v desetih evropskih državah, je dejal, "da fašistična Španija je najžalostnejša dežela v Evropi z ozirom na versko svobodo. Kot protestantovski pastor bi danes raje pridigal v Pragi za železnimi zidovi nego v španskih mestih."

Dr. Bonnell je obiskal Čehoslovakijsko, Francijo, Ogrsko, Italijo, Švico, Belgijo, Holandijo, Irsko, Anglijo in Španijo. Ugotovil je, da je najmanj verske svobode v Španiji.

"V Španiji, ki ima 25,000,000 prebivalcev, je samo 30,000 protestantov," je dejal. "Protestanti so žrtve persekucije. Vodijo jo grupe Katoliške akcije s podporo vlade diktatorja Franca. Protestanti so morali zapreti vse šole. Člani Katoliške akcije so razdeljali dve protestantovski cerkvi v Španiji."

Dr. Bonnell je citiral pastirsko pismo katoliških škofov v Španiji v katerih so protestantovski pastirji omenjeni kot podžigalci ateizma in neofajnalisti proti vladi diktatorja Franca.

ŠPIONSKI KROŽEK ZDROBLJEN V NEMČIJI

Petnajst agentov v ameriški in britski službi aretiranih

Zbiranje vojaških podatkov

Berlin, 11. sept.—Nemška časniška agentura v sovjetski okupacijski coni poroča, da je bil špionski krožek v vzhodni Nemčiji zdrobljen z aretacijo 15 agentov v službi ameriških in britskih oblasti.

Agenti so dobivali navodila od Kurta Schumacherja, voditelja stranke socialnih demokratov v zapadni Nemčiji. Agentura pravi v svojem poročilu, da ima Schumacher vso oporo pri ameriških in britskih okupacijskih oblasteh.

Schumacher je ustanovil omrežje podtalnih celic v sovjetski okupacijski coni. Joachim Barkmann, v o d j a špionskega krožka, je med aretirani agenti.

Poročilo pravi, da je Barkmann prihajal iz Hannoverja skozi Berlin v sovjetsko okupacijsko cono in zbiral podatke vojaške, politične in ekonomske vrednosti. On je imel tesne zveze z omrežjem podtalnih celic. Podatke je redno izročal tuji obveščevalni službi v Frankfurtu, ki je v ameriški okupacijski coni.

Služba je dobivala informacije o gibanju sovjetskih čet v vzhodni Nemčiji.

(Uradniki ameriške in britske vojaške vlade so zanimali poročila o delovanju špionskega krožka v vzhodni Nemčiji, katere je objavila nemška časniška agentura.)

Vest iz Hamburga pravi, da so ruske vojaške oblasti dovolile prehod poštnemu vlaku iz blokirane Berlina v britsko okupacijsko cono. Vest dostavlja, da dovoljenje ne pomeni, da bo blokada kmalu preklicana. Dovoljenje je le začasna ruska koncesija britskim vojaškim oblastem.

Ameriški uradniki so zavrnili rusko noto z zahtevo, da morajo informirati ruske oblasti o obsegu tovarov na transportnih letalih, ki dovažajo živila in druge potrebščine prebivalcem v zapadnem Berlinu.

Nov jugoslovanski poslanik v Rumuniji

Belgrad, 11. sept.—Jugoslavija je poslala novega poslanika v Rumunijo. Ta je Radoša Jovanović, bivši finančni minister v srbski vladi. Nasledil je Radana Golubovića, ki je bil odstavljen 1. septembra, ker se je postavil na stran Kominforme v njenem napadu na maršala Tita.

DISKUZIJE O BIVŠIH ITALJANSKIH KOLONIJAH BODO V PARIZU

Washington, D. C., 11. sept.—Amerika se je izrekla za diskuzije o bodočnosti bivših italijanskih kolonij v Afriki. Diskuzije je sugerirala Sovjetska unija.

Državni departament je naznanil, da se bodo diskuzije pričele v ponedeljek v Parizu. Ruski poslanik Aleksander Papjukin v Washingtonu je sugeriral, naj bi se diskuzije pričele takoj, v notri državnem tajniku Marshallu. Slednji je odgovoril, da ameriški reprezentant ne bi mogel priti v Pariz ob določenem času, zato naj se diskuzije pričnejo v ponedeljek.

DEMONSTRACIJA SOVJETSKE OBOROŽENE SILE

Bojna letala v ozračju nad severno Evropo

MANEVRI V AMERIŠKI CONI

Berlin, 11. sept.—Ruska bojna letala so krožila v ozračju nad severno Evropo, bojne ladje pa križarile na Baltičkem morju v bližini obrežja Danske v največji demonstraciji moči sovjetske oborožene sile po zaključju druge svetovne vojne.

Nobenega dvoma ni, da so bile ruske aktivnosti in razkazovanje oborožene sile namenoma aranzirane. Podrte so resnost krize med vzhodom in zapadom zaradi Berlina.

Ruska bojna letala so se pojavila nad Berlinom in v zraku nad koridorju med Berlinom in zapadno Nemčijo. Skozi ta koridor ameriška in britska transportna letala dovažajo živila in druge potrebščine prebivalcem blokirane zapadne Berlina.

Okrog 60 ruskih letal je krožilo nad danskim otokom Bornholmom. Letala so nizko nad Roennom, glavnim mestom. Eno letalo je krožilo nad dansko bojno ladjo v bližini otoka.

Danske mornarične oblasti poročajo, da so ruske križarke in ruske križarke po morju v bližini otoka Bornholma in dankega obrežja. Danska vlada bo morda naslovlila protestno noto Rusiji, ker so sovjetska letala invadirala dansko ozračje.

Zavezniki vojaške misije v Berlinu trdijo, da je bilo to prvo razkazovanje ruske oborožene sile v velikem obsegu na Baltiku in v ozračju nad severno Evropo.

Sovjetske oblasti v Berlinu so vnaprej naznanile letalske manevre. Zavezniki krogi so uverjeni, da Rusi lahko pošljejo 4,000 letal v ozračje nad severno Evropo. Koliko ruskih letal je bilo nad Berlinom in Dansko v teku manevrov, ni znano.

Ameriške čete so bile istočasno udeležene v manevrih v svoji okupacijski coni v Nemčiji.

Britske unije podprle vlado

Zmaga finančnega ministra Crippsa

Margate, Anglija, 11. sept.—Kongres britskih strokovnih uniij, ki imajo skoro 8,000,000 članov, je podprl vlado premierja Attleeya. Sprejeta je bila resolucija z odobravanjem vladne politike, katere namen je stabilizacija mezd in cen.

Predlog levčarske manjšine, naj vlada omeji profite in postri kontrolo cen, je bil poražen. Pred debato o stabilizaciji mezd in cen je bila zavržena resolucija s kritiko vladnega stanovanjskega programa.

Zaključki kongresa so zmaga za finančnega ministra Stafforda Crippsa. On je zagovarjal politiko stabilizacije mezd in cen kot edino alternativo v kritični situaciji. Pet izmed šestih komunističnih kandidatov za člane generalnega sveta strokovnih uniij je bilo poraženih pri glasovanju. Izvoljen je bil samo Herbert Papworth.

Dva ogrska špiona ustreljena

Budimpešta, Ogrska, 11. sept.—Polkovnik Pal Hadvary, bivši član generalnega štaba, in Elemer Lovasz, bivši nadzornik železnice, sta bila ustreljena. Oba sta bila na obravnavi pred sodiščem spoznana za kriva izdajstva in špionaže v prilog neki zapadni državi in obsojena na smrt.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdrušene države (raven Chicago) in Kanada \$9.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$9.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaravnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Zgrešena delavska politika

Ni je dežele z močnim delavskim gibanjem, kjer bi unijski voditelji kazali toliko politične nezrelosti in bankrotiranosti kakor jo kažejo v Ameriki. Sicer tudi ni dežele, kjer bi bili delavski voditelji tako mastno plačani kakor so v Ameriki. V mislih imam glavne unijske funkcionarje, predstavnike CIO, ADF in posameznih narodnih in mednarodnih unij, katerih letne plače znašajo od deset do 30 tisoč dolarjev poleg potovalnih in drugih stroškov, ki v marsikaterem primeru tudi niso dosti manjši od plače. Glavnih unijskih voditeljev, ki bi imeli manj ko \$10,000 na leto, je malo. Pri marsikateri uniji so mastno plačani tudi državni in lokalni poslovni voditelji in tako zvali bizniški agenti.

Z drugo besedo: po svojih plačah in dohodkih spadajo ameriški unijski voditelji v vrhnje plasti srednjega razreda; svoje otroke lahko pošiljajo v najboljše in najdražje kolegije in univerze in žive v razkošju, kakršnega delavstvo, "rank and filerji" ne poznajo. Njih poklice je, da širijo organizacijo in da se pri mezdni pogajanju bore za boljše plače, krajši delovnik in čim boljše delovne pogoje. Mnogi voditelji so v tem zelo sposobni in izurjeni in v argumentiranju kos delodajalcem ali njih mastno plačanim predstavnikom. V tem je velik mojster zlasti John L. Lewis, ki je obenem tudi najbolje plačan unijski voditelj.

Poklic unijskih voditeljev je tudi, zlasti voditeljev CIO in ADF, da govore v imenu organiziranega delavstva. Tukaj pa pridemo do velike sporne točke, kjer se menja razhajajo. Kadar govore v imenu delavstva strokito o ekonomskih vprašanjih in potrebah ljudstva in se bore za izboljšanje položaja, so navadno na trdnih tleh. Vse drugače pa je, kadar se podajo na politično polje in se postavljajo v poziciji delavskih političnih voditeljev. Tukaj pa velika večina tako zvaljenih delavskih voditeljev kaže vso svojo buržoazno vzgojo in politično bankrotiranost, to zlasti pred volitvami, ko se postavijo v isti politični tabor, v katerem se neha posedujoci in vladajoči razred, ki živi od izkoriščanja delovnega ljudstva na stotine različnih načinov.

To nas privede do točke, o kateri hočemo spregovoriti nekaj besed.

Kakor je čitateljem že znano, so se voditelji organiziranega delavstva, predstavniki CIO in ADF zopet vpregli v voz demokratske stranke, za katerega hočejo privezati tudi vse delavce, zlasti organizirane. Vpregli so se v isto stranko in se vrgli v boj za isto administracijo, ki je bila zadnja leta na vsej črti v službi Wall Streeta in se kosala z republikanci, kdo bo bolj zvesto služil velekapitalu v notranji in zunanji politiki in kdo bo bolj vihtel bič nad ameriškim organiziranim delavstvom specifično in nad delovnim ljudstvom na splošno ter ga držal v verigah monopolističnega kapitalizma, da ga bodo "free enterprizerji", veliki in mali, laže skubili in ga odirali na vseh koncih in krajih.

Ni še dolgo, komaj tri mesece, ko so voditelji CIO in ADF s predstavniki ADA (Amerikancev za demokratsko akcijo) vodili histerično kampanjo proti Trumanu in skušali preprečiti njegovo nominacijo. O njem so govorili, da čestokrat ne ve, kaj dela, da nima kvalifikacij za predsednika, da je navadna šleva in da nima nobene prilike do izvolitve.

Ker so v tisti svoji kampanji pogoreli na vsej črti in se totalno diskreditirali, so po Trumanovi nominaciji požrli vse svoje besede in se ga oklenili kot se oklene potapljačji človek vsake bilke. Zdaj hočejo isti delavski voditelji in isti desničarski liberalci prikazati istega Harryja Trumana za drugega Lincolna! Iz istega Trumanu, ki so ga še večerja smatrali za navadnega politikaš petega reda, povsem nesposobnega za predsednika Združenih držav, bi zdaj radi napravili nekakega Mojzesa, ki naj reši deželo in popelje ameriško delavstvo iz republikanske reakcionarne sahare, iz Taft-Hartleyevih krempljev.

V obeh velike večine unijskih voditeljev in ADA je Truman; zdaj "okej". Enako tudi demokratska stranka, katere hrbtenica je še vedno burbonski rasistični jug ter enako korumpirane vlemestne politične mašine v drugih krajih dežele, s kakršnimi se ponosa republikanska stranka. Obe stari stranki sta stoprocentno vdinjeni Wall Streetu. To vedo mnogi delavski voditelji, ako ne vsi. To vesta tudi Murray in Green. Zlasti pa je to znano Reutherjem in Dubunskyem, ki so o tem že nešteto javno govorili in pisali.

Indorsiranje Trumanu in demokratske bastardske stranke, ki je kot pocestnica na prodaj Wall Streetu, političnim raketirjem in rasistom kot unijskim voditeljem in "liberalcem", mora biti grenka pilula za vsakega količarja politično zrelega in zavednega delavca. Kakor vse kaže, so voditelji CIO napravili ta skrajno oportunistični skok brez vsake rdečice. Na zadnji seji glavnega odbora CIO je bil o tem sicer boj, končno pa sta bila Truman in demokratska stranka indorsirana z veliko večino—35 glasov za, proti 12. Proti so glasovali progresivci, ki so za Wallacea in tretjo stranko.

Bolj previdno so ravnali voditelji ADF. Zadnja seja eksekutivne ADF si je umila roke s tem, da je prepuстила indorsiranje političnih kandidatov Delavski politični "izobraževalni" ligi, ki je bila ustanovljena na lanskem konvenciji federacije, in posameznih pridruženim unijam. Istočasno pa so člani eksekutivne ustanovili "delavski odbor za Trumanu". Ta "delavski" odbor je precej ekskluziven. Organizirali so ga in dostop vanj bodo imeli le vrhovni unijski poglavarji—in naznanilo so rekli, da bodo povabljeni le glavni predsedniki, torej same velike glave.

Pod Gompersom in še pozneje, vse do "new deala" se ameriško organizirano delavstvo ni spuščalo v politiko, odnosno je bila politika—indorsiranje kandidatov etc.—tabu na konvencijah ADF in v njeni eksekutivi, kakor tudi v večini unij. Gompers sploh

Pismo slovenskega kmetu, bivšega Amerikanca

Sheboygan, Wis.—Da se oglašam v Prosveti, so mi dala povod pisma iz stare domovine, o katerih sem uverjen, da pokazuje precej jasno sliko o današnjem položaju iz življenja nove Jugoslavije.

Eno izmed teh pisem se glasi: "Dragi Tone!—Obveščam Te o smrti moje hčere Filipe. Ko je prišlo Tvoje pismo in denar za Filipo, je bila ona že dva dni v črni zemlji. Upam, da je ona zadnja žrtev v moji družini, katere izvirajo iz našega pregnanstva v prošli vojni.

Najprvo je umrla v lagerju Anica, stara 21 let, sin Franc pa je padel v starosti 26 let kot partizan. Njega je izdal Rožmanov izdajalec, kateri pa je kmalu prejel zaslužen kazni. Zadnja žrtev pa je bila Filipo, katere je pričela hirati takoj po naši vrnitvi iz pregnanstva. Stara je bila 30 let. Pogreb je bil lep in obreda sta odpravila dva duhovnika.

Drugače pa nam ni nobene sile in še drugim pomagamo z življenjem. Imamo dva konja, tri krave in osem prašičev. Letina je nekako srednja. Rad bi Ti pisal, kako je pri nas, ali to bi bilo predolgo pismo. Naše oblasti hočejo napraviti v nekaj letih v malem to, kar je na primer zgradila Amerika v velikem v sto letih. To pa ni lahko, to ni igrača! Za izvedbo našega gospodarskega plana je treba veliko truda dela in samozatajevanja. Pri nas izvažamo pšenico, da dobimo stroje, ali to morajo ljudje odtrgati od svojih ust. Pri nas se obnavljajo porušena mesta in vasi, železnice, ceste, mostovi itd.

Glej, naš Lojze je prišel z udarniškega dela iz Srema, kjer je delal na avtobusni cesti Zagreb—Beograd. Pomisli, ta cesta bo v dveh polovicah, to je dve cesti, druga poleg druge, a vsaka bo široka 16 metrov, skupaj 32 metrov. V sredi bo park, po vsaki strani pa se bo vozilo le v eno smer. V Ameriki najbrže imate take ceste, toda ko sem jaz živel v okolici Trinidada, Colo., tam sploh cest ni bilo. Toda takšna cesta je za nas veliko čudo.

Na Goriškem pa gradijo Novo Gorico. Veliko se gradi po drugih krajih: v Ljubljani, Mariboru, Beogradu, Sarajevu, Zagrebu, sploh povsod, a vse to brez kapitala, brez Marshallovih dolarjev. In če pomislimo, da je bila Jugoslavija opustošena, porušena, izropana kot nobena druga pokrajina, povrh pa smo imeli še tri slabe letine, potem moraš priznati, da se danes ustvarjajo v Jugoslaviji res velika čuda. Pri vsem tem pa dobiš 16 italijanskih lir za en jugoslovanski dinar.

Torej iz tega pisma je razvidno, da danes v Jugoslaviji ni več tako obupno življenje kot je bilo. Vrnim ljudem tudi "gospodov" ne manjka. Meni se dozdeva, da ima škof Rožman velik kamen na srcu.

Koliko gorja, trpljenja, koliko slovenske krvi je bilo prelito samo zato, da je škof zadostil hierarhu v Vatikanu. Zopet drugi duhovnik bi rad postal milijonar na račun žuljev slovenskih delavcev in uničil naše napredno časopisje. Upajmo, da mu sreča ne bo mila.

V moji rojstni fari je župnik, ki ni poslušal Rožmana, temveč je bil z narodom ter delil z njim vse težave in gorja, danes pa je mož priljubljen in spoštovan.

Kdor čita proces v Zagrebu, lahko vidi, česa so zmogli ti

ni hotel slišati niti o kakih zakonodajnih zahtevah s strani delavstva. V bistvu je izpovedoval desničarski sindikalizem. Šele zadnja leta svojega vodstva se je toliko sprijaznil z realnostjo, da ni odprlo nasprotovale sprejetju razne delavske zakonodaje.

Danes vsi unijski voditelji priznavajo to, da se delavstvo ne more izogniti politiki, da je delavska in socialna zakonodaja potrebna, kakor tudi delavska politična akcija. Toda namesto, da bi krenili na novo pot in ustanovili ali pomagali ustanoviti lastno delavsko stranko, se pa kotajajo in prevračajo kozolce v mrežah starih kapitalističnih strank, predvsem v mrežah demokratske stranke.

(Pride še)

Labor Supply in Aircraft and Shipbuilding Centers

Ta zemljepisna karta zveznega delavskega departamenta kaže, v katerih mestih je na razpolago več delavcev (brezporednih) nego je dela v letalski in ladjegradniški industriji. Karta je bila izdelana v zvezi s novim oboroževalnim programom vlade. Nekateri konservativni unije so toliko kratkovidno, da se veselo tega oboroževanja, "ker bo dosti dela..." Dokler se bodo delavci veselili takega zasluka, bo nas še topla šiba.

verski fanatiki. Vse tisto je živna resnica, kajti nekaj teh imen so mi že omenili v pismih.

Anton Sircelj.

Leo Krzycki na kampanjski turi za progresivno stranko

New York, N. Y.—Leo Krzycki, predsednik Ameriškega slovenskega kongresa in bivši podpredsednik International Ladies Garment Workers-unije, sedaj potuje ob zapadni obali v imenu Ameriškega slovenskega kongresa in Narodnega odbora za izvolitev Wallacea za predsednika Zedinjenih držav.

Krzycki bo govoril v Los Angelesu, San Pedru, San Franciscu in drugih mestih ob zapadni obali. On agitira tudi za izvolitev delegatov za zborovanje Ameriškega slovenskega kongresa, katero se bo vršilo v Chicagu 24.-26. septembra.—ASK.

Poročilo o prispevkih

Cleveland, O.—Zadnje čase smo prejeli pri podružnici 48 SANSa sledeče prispevke za obrambo svobodnega tiska: Frank Mihelič in žena \$5, mesto za venec za pokojnim Louisom Ivancom, Louis Kaferle \$5, mesto za venec za pokojnim Francem Polantzem, Jos. Tomšič \$3, Mary Kajfeš \$1, Julija Počkaj \$1.60, John Bogataj (Girard, O.) \$1, Jos. Miklavčič \$2, Frank Kerčič (Geneva, O.) \$2. Mrs. Frances Myers pa je izročila \$25, katere so prispevali sosedje mesto vencev za njeno pokojno mamo Frances Bostić, katere je preminula 11. junija t. l.

Za upravo SANSa: Društvo 142 SNPJ za članarino \$12, društvo Kras št. 8 \$18 za članarino za mesec junij, julij in avgust, John in Anna Zaic \$5 za članarino za l. 1948. Vsem prispevateljem najlepša hvala in želimo, da se še vedno odzovete s prispevki v ta dva sklada.

Dalje je prav tako potrebno, da podpiramo sklad za progresivno stranko. Če hočemo, da bo progresivna stranka imela resnične na ameriški politični pozornici, potem je potrebno, da jo gmotno podpiramo. Podružnica 48 SANSa je prejela nekaj knjižic s kuponi, kateri se prodajajo od \$1 do \$5. Posežite po teh kuponih!

Pomnimo, da progresivno stranko ne bo podpiral Wall Street, pač pa jo bo moralo podpreti delavstvo. Sedaj je čas, da vsi pomagamo po svojih mo-

čeh in omogočimo z našo podporo, da bosta Henry Wallace in Glen Taylor čim globje prodrla med ameriško ljudstvo. Za demokratski in republikanski stoji vse radijsko omrežje in časopisje ter jim delajo reklamo. Pa če tudi jim ne bi, republikanci in demokrati imajo milijone, katere žrtvujejo v vsaki kampanji za svoje kandidate.

Torej brez finančnih žrtv ne bomo dosegli, kar bi radi, zato pa je dolžnost nas vseh, da prispevamo po svojih močeh za progresivno stranko, tako da bosta Wallace in Taylor izvoljena v novembru. Če pa se to ne zgodi že v tem novembru, pa mora progresivna stranka ostati stalna in se pripravljati za bodočnost. Dolžnost slehernega malega človeka, delavca, obrtnika in uradnika je, da se pridruži tej delavski stranki!

J. F. Durn, tajnik.

Zahvala Igličarjeve družine iz Gor. Logatca

Chicago.—Sledeče pismo je prejel Ludvik Medvešek že po odhodu v staro domovino:

"V čast si štejem, da se vam lahko zahvalim za Vašo velikodušnost in skrb za potrebne Slovence. V dolžnost si štejem, da se zahvalim vsem ameriškim Slovincem, posebej pa še vam, ker ste nam toliko pomagali.

Prejeli smo že veliko paketov iz raznih krajev in mest Amerike, za kar nas nekateri zavidajo. (Temu se ni čuditi, kajti ta družina je prejela izredno veliko paketov od vseh strani Amerike, prav tako denar.—Ured.)

Za pakete smo se zahvalili vsakemu posebej, ker pa je možnost, da se kakšno pismo izgubi, se želimo zahvaliti še v časopisu. Še posebej se zahvaljujem gospodu Adamiču, Gračaninu, Pollocku in Progressivnim Slovincem.

Najlepše pozdrave iz lepe slovenske dežele pošilja družina Antona Igličarja.—M. M.

Razmotrivanje o svetovnih problemih

Bellingham, Wash.—Rad čitam Prosveto, posebno kadar je kaj o ekonomskem napredku v Jugoslaviji. Seve, čitam tudi dopise, v katerih pa se zadnje čase dopisniki največ bavijo z bivšim ljubljanskim škofom, ki je zdaj v Zedinjenih državah.

Trenje med Jugoslavijo in njenimi zavezniki pa ni nič kaj razveseljivo. O stvari je Prosveta že podala svoj komentar, naš pisatelj Louis Adamič pa je obljubil, da bo v prihodnji reviji T & T obrazložil pravi vzrok o tem trenju. Upajmo, da se bo vse prav izteklo, brez slabih posledic.

Tukaj v Ameriki pa "smo" zelo v strahu, da ne bi bil Wallace izvoljen... Kaj hočemo, je pač tako, da hočemo vedno najcenejšo robo: republikance in demokrate. In naši Slovenci so še vedno zvesti člani katoliške cerkve, neglede kaj je katoliška cerkev počnala in kaj še počnema na račun jugoslovanskega naroda.

V Ameriki vlada tudi velik strah pred komunisti, ki baje hočejo s silo odstraniti vladjo. V Nemčiji bi pa Rusi imeli radi Berlin izključno v svoji oblasti...

Kakor se vidi, je precej gradiva v Prosveti brez škofa Rožmana. On ima za seboj še vedno precej vplivnih oseb, zato mislim, da bi bilo najbolje, da ga pustimo pri miru in se opremo bolj važnih vprašanj, ki so na svetovnem pozorišču.

Eno teh vprašanj je, kakšen gospodarski in družbeni red bo na svetu, recimo l. 2000? Do tega leta je sedaj, ko pišem te vrstice, to je 31. avg. zvečer, natančno 51 let in štiri mesece.

51 let je dolga doba, ako "gle damo naprej", zelo kratka pa za nas starejše, ako "pogledamo nazaj"... Če računamo, kar je bilo in kar je danes, potem bo v prihodnjih 50 letih toliko spremembe, da se nihče ne more predstavljati niti v sanjah. Seve, vprašanje bodočnosti je, če ne bodo svet že poprej uničili

atomske bombe in drugo uničevalno orožje. Upajmo, da ne bo vojne. Ako odštejemo politična nasprotstva in pogledamo gospodarski položaj, iz katerega tudi izvirajo vsa nasprotstva, na eni strani pa ogromno bogastvo v rokah nekaj ljudi, a zopet na drugi revna masa, ki živi od danes do jutri, potem vidimo, da je ta neenakost povzročala v preteklosti in povzroča v sedanjosti nemire, vojne, revolucije, depresije, deflacije in inflacije, kot jo imamo sedaj.

Tak neenak gospodarski položaj je ustvaril razne talente, ki so stopili pred ljudstvo, mu pridigovali in vzpodbujali na revoluto. Eden teh je bil Karl Marks. Prav kar sem prečital knjigo o njegovem življenju in delovanju v politiki. Njegova izvajanja v teoriji so bila na mestu, ne pa v praksi. Mož se je zelo motil, ker ni računal o ekonomskih spremembah, ki vplivajo na posameznike in maso. V času njegovega življenja so bili nekateri možje bolj dalekovidni in se niso strinjali z njim. Karl Marks je bil tip Trockega, kateri si je zadal nalogo, zanetiti svetovno revolucijo. Zato si je želel vojne, ker iz vojne se izcinijo revolucije. Tudi Karl Marks je hotel revolucijo, kateri bi bil on na čelu. Radi tega je bil zelo ljubosumen na vsakega, ki je kazal talent in ga kot takmeča vrgel iz stranke.

Zdaj čitamo o trenju med komunisti v Evropi, med Titom in Kominformo. V Rusiji pa je bil svoj čas boj med Stalinom in Trockem. Trocki je sicer napravil precej škode, ne samo Stalinu, ampak ljudstvu na splošno, vendar pa ga ni uničil, niti Hitler ne. To se pravi, da je gospodarski red, kot sta ga zasnovala Lenin in Stalin, postal dejstvo. To niso več sanje. In to je, za kar gre. Da, tu ne gre za osebe, pač pa za boljše ko kruha. Kajpada, nasprotniki kričijo, da je to DIKTATURA! To zato kričijo, ker drugega ne znajo. Toda narodi, ki so živeli pod carji, kralji in fanatiki kot je bil Hitler, vedo bolj, kaj je dobro za njih. Najbolje pa to vedo kolonijalna ljudstva, katere bi tisto svobodo, ki jo imajo danes, najbrže radi zamenjali za sovjetsko diktaturo, ako bi jih pustili.

Marks se je v marsičem motil, ker ni bilo tedaj še toliko strojev, kateri so postavili gospodarsvo na glavo. Ne kapitalizem, ampak stroj je vrgel delavce na cesto. Stroj je vzrok skrajšanju delovnih ur. Ako pa delavec nima dela, tudi tovarne nimajo naročil. Končno je gospodarstvo zajezeno v zastoji, nakar sledi depresija, gospodarski kaos. Edina odprava je, da ljudstvo prevzame industrije in jih obratuje v korist vseh! In baš to je tisto, kar je zahteval Lenin in Stalin zvesto izpolnjeval ves čas po njegovi smrti. Rezultat je velikanski, čeprav je naredila zadnja svetovna vojna ogromno škodo.

Ta rezultat dobro vidijo ameriški kapitalisti in vedo, da ni več daleč čas, ko bo Rusija zmogla konkurirati ameriški trgovini. Konkurenta pa je treba odstraniti, ampak kako? Ne republikanec ne demokrat ne bo rešil tega vprašanja. Prav tako ne snovanje bloka zapadnih držav. Vse druge krize, ki so zdaj v ospredju, ne pomenijo veliko v primeru s tekmovanjem na svetovnem trgu. Vse zapadne države z Anglijo in Francijo vred bodo trgovale z Rusijo! Oja, dokler dobivajo zastoj iz Amerike, so za Ameriko.

Hočeš ali nočeš, obeta se nam kriza, kakršne še nismo videli—ali pa vojna! In kaj potem? Edino, kar bi rešilo krizo, je odprava kapitalističnega sistema.

Kar je Marks napovedaval dolga leta, je že na obzorju. To pa ni zasluga Marksa, pač pa Lenina. Lenin ni pridigoval o svetovni revoluciji delavcev proti buržoaziji, kakor je upil Trocki, pač pa je priporočal mir za vsako ceno, poleg tega pa stroje, elektriko, moderno industrijo in agrikulturo. To je učil Lenin, zato je Rusija postala močna. To je tisti komunizem, strah, ki je mnogim zašel v mozeg.

George Gornik.

Moderne tehnične in mesninarne so "zastarele" valed naraščajoče draginje. Tehnične, ki so bile narejene za tehtanje funta mesa po 75c, več ne odgovarjajo potrebam, zato morata mesar in kupovalca zračunati na prste ceno količine pečenke, ki stane 99c funt.

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Jugoslavija sodeluje na jesenski razstavi v Trstu

V Trstu se bo tokom meseca septembra vršila pomembna gospodarska razstava, na kateri bo poleg zalednih držav sodelovala tudi Jugoslavija, ki bo razstavila svoje proizvode in dokazala uspehe svoje gospodarske iniciativnosti ter osamosvojitve.

Mariborski otok že proizvaja električno energijo

Prvi agregat velike hidrocentrale na mariborskem otoku je koncem avgusta pričel oddajati električno energijo, ter se s tem pridružil ostalim elektrarnam v borbi za elektrifikacijo in industrializacijo nove Jugoslavije.

LJUDSKO ZADRUŽNIŠTVO

Zadružni domovi rastejo iz tal

Za izgradnjo socialističnega gospodarstva in socialistične družbe, v kateri bo lepše in boljše slehernemu delovnemu človeku, je bilo pokrenjeno v teku zadnjih dveh let več velikih akcij, ki so zajele delovnega človeka od Triglava do Kajmakalana. Ena takih gigantskih masovnih akcij je bila pričetka letos za graditvijo zadružnih domov. Doseženi so veliki uspehi in številni primeri izpričujejo na vseh gradiliščih zadružnih domov, da mali kmetje pravilno pojmujejo pomen graditve zadružnih domov. Veliko podporo pri gradnji zadružnih domov so kmetom nudili delavci in delovna inteligenca iz mest in industrijskih središč, člani strokovnih delavskih sindikalnih organizacij. Tudi mnoga strokovna dela so bila opravljena prostovoljno.

Po zadnjih statističnih podatkih so od pomladi pa do konca avgusta 1948 popolnoma dogradili in odprli 441 zadružnih domov. Največ zadružnih domov je bilo dograjenih v Sloveniji in sicer 149. V Srbiji je pod streho 142 zadružnih domov. Končujejo pa se dela pri gradnji nadaljnjih 600 domov, 138 domov morajo še zgraditi strehe, a na 1124 gradiliščih zidajo temelje, pritličja in nadstropja. Veliko pobudo pri zidanju zadružnih domov so pokazali zadružniki v Dalmaciji, kjer je 172 gradilišč. Pa tudi v drugih krajih Jugoslavije je gradnja zadružnih domov v največjem razmahu.

IZ KULTURNO-PROSVETNEGA ŽIVLJENJA

Velik razmah kulturno-prosvetnega udejstvovanja v delavskih strokovnih organizacijah

Na kulturno življenje delavskega razreda je silno vplivalo sprememba družbene in ekonomske strukture nove Jugoslavije ter prehod oblasti v roke delovnega ljudstva. Vsa sredstva in ustanove za izobraževanje in prosvetljanje so postala last delavca in kmeta. Tudi nov položaj delovnih množic kot gospodarja države je prebudil slo po znanju in kulturno-prosvetnem dvigu.

Naslednje številke naj pokažejo veliko aktivnost delovnih množic na polju ljudske kulture v okviru enotnih delavskih strokovnih organizacij. Enotni sindikati razpolagajo s preko 300 delavskimi klubi, nad 1500 "rdečimi kotti", 3000 knjižnicami, 300 radio-centri, 1500 kulturno-umetniškimi društvi in skupinami, v katerih sodeluje nad 50.000 delavcev in umetnikov ter končno več tisoč marksističnih krožkov, ki skrbijo za politično-idejno in teoretsko vzgojo delavskega razreda.

Ker postaja nova Jugoslavija bogatejša na materialnih do-

brinah, omogočajo ta nova materialna sredstva hitrejši razvoj kulture in prosvete. Centralna vlada v Beogradu je sklenila, da podeli glavnemu odboru Enotnih delavskih sindikatov 400.000.000.— dinarjev kot pomoč za kulturno-prosvetno delo v delavskih strokovnih organizacijah. To je ogromna vsota, ki jo je dala država že v drugem letu prve petletke za kulturni dvig članov delavskih strokovnih organizacij in ki jasno dokazuje, da je težišče ogromne pozornosti ljudske države namenjeno napredku delovnih množic. Poleg pomoči kulturno-prosvetnim društvom, knjižnicam itd., bodo iz tega fonda zgradili 2 sindikalni šoli, ena od teh bo v Sloveniji, druga pa v Bosni, 34 domov kulture, od tega v Srbiji 9, na Hrvaškem 10, v Sloveniji 5, v Makedoniji 5, v Črni gori 1 in v Bosni 5. V Sloveniji bo opremljenih 100 novih "rdečih kottičkov" ter zgrajenih več lesenih zgradb za kulturno-prosvetno delo gozdnih in poljedelskih delavcev.

Ogromna vsota 400 milijonov dinarjev za kulturno-prosvetno delo razločno govori o veliki poznanosti delovnih naporov in dvigom življenske ravni delovnih ljudi. Intenzivnejše delo ter večji napori, ki jih izvajajo širši novi Jugoslavije, pomenijo borbo za materialni in kulturni napredok delavstva, za kulturnejše življenje delavskega razreda. Vsi plodovi dela in tudi poljsani napor delavcev ne gredo vse v žep kapitalističnih izkoriščevalcev. Večja storilnost dele ne povečava izrabljanja delavcev niti ne ustvarja profita izkoriščevalcem. Plodovi dela pripadajo danes v Jugoslaviji tistim, ki ga opravljajo. Vsa nov napor in vsako povečanje proizvodnje ter vsako novatstvo vse to krepi gospodarsko moč ljudske države, s tem pa se še dviga blagostanje tistih, ki delajo in kar tudi služi h kulturnemu dvigu delovnih množic. Teh 400 milijonov dinarjev dokazuje veliko močnost sredstev, ki jih ljudska država vrača delavskemu razredu za njegovo kulturno-prosvetno napredovanje jugoslovanski delovni človek, ki je bil še do včeraj nabogljen in upogojen od bede in neznanja ter strahotnega izkoriščanja, stopa danes ponosno v novo kulturno in človeško vredno življenje. S tem pa se krepi tudi zavest delavskega razreda.

Festivali in revije v letu 1948

Letošnje delovanje amaterskih umetniških skupin je bilo osredotočeno na razna gradilišča, zlasti na gradilišča zadružnih domov. Festivali in revije so manifestacije uspehov v gospodarstvu in kulturi, istočasno dvigajo povezanost delovnega ljudstva mest in vasi ter poglabljajo zanimanje za kulturno-prosvetno delo. Stevilne so bile in dobro so uspele revije v Kranju, Škofji Loki in Zelenikah. Veliko zanimanje vzbujajo okrajne revije v Gorici, v Novem mestu, Kočevju, Grosuplju, Trebnjem, Trbovljah, Krškem, Celju, Mozirju, Murski Soboti, Ptuj, Ljutomeru in Radgoni.

Najboljše skupine pokrajinskih revij nastopijo koncem septembra v republiški reviji v Ljubljani in najboljše med njimi bodo dajale program za zaključno svečanost v operi. Posebna pomena bo slovensko-hrvaški festival v Brežicah sredi septembra. Ta festival je povdarek bratstva in edinstva jugoslovanskih narodov ter povdarek sodelovanja delavcev in kmetov. Tradicionalna revija sindikalnih kulturno-umetniških skupin bo letos novembra v Mariboru. Letošnji ljubljanski festival se bo odlikoval po množičnih pevskih in glasbenih nastopih ter bo združen z razstavo o delu šol, domov dela in igre, fizikalnih, t. j. telovadnih in športnih društev in ljudsko-prosvetnih organizacij. Večje kulturno-prosvetne prireditve bodo tudi v dravogradskem okraju ter v Prekmurju. Največji in največjačnejši bo festival mladinskih umetniških skupin v

Beogradu. Ta festival je zveznega pomena. V pripravi na ta festival je že večina okrajne Slovenije izvedla okrajne mladinske revije.

Vse te kulturno-prosvetne prireditve povečujejo priliv mladine in kmečkih ljudi za kulturno-prosvetno delo, ter dajejo še večjega elana delavskim centralam. Letošnje revijske prireditve in festivali imajo tudi namen, da povzročijo sistematično delo za dvig strokovne in idejne ravni slovenskih delavsko-kmečkih kulturno-prosvetnih amaterskih skupin.

Uspešna koncertna turneja v Kopru

Mnoge kulturno-umetniške skupine gostujejo pri sosednjih bratskih igalskih družinah. Tako je skupina "Hinko Smrekar" 14 dni gostovala v koprskem okraju z recitacijskim zborom, pevci in godbeniki pod vodstvom dirigenta Pegana. Priredili so koncert v gledališču v Kopru, v Padui, Valodoltri, Mariboru, Portorožu, Piranu in dr. Koncertov in prireditev se je udeležilo na tisoče ljudi, ki so ob tej priliki manifestirali bratstvo in enotnost Slovencev, Hrvatov in Italijanov.

Rezultat ljudskega štetja v novi Jugoslaviji

Vsa Jugoslavija ima 15.751.935 prebivalcev

Ljubljana.—Zvezni statistični urad je te dni objavil rezultate prvega ljudskega štetja v novi Jugoslaviji. Po teh podatkih živi v vsej Jugoslaviji vključno z osvobojenimi deli Istre in slovenskega Primorja 15 milijonov 751.935 ljudi, od tega 7.579.538 moških in 8.172.397 žensk. V primeri z letom 1931 se je število prebivalcev v vsej državi dvignilo za 1.313.982 ali za 9,1%, ker je po kratkem popisu na teh področjih živele 14.437.953 ljudi.

Na dan 15. marca 1948, ko je bil izvršen popis prebivalstva, so imele posamezne ljudske republike naslednje število prebivalcev: Srbija 6.523.224, Hrvatska 3.749.039, Bosna in Hercegovina 2.561.961, Slovenija 1.389.084, Makedonija 1.152.054 in Črna gora 376.573 prebivalcev.

Glavna mesta ljudskih republik zavzemajo po številčnosti prebivalstva naslednja mesta: 1. Beograd, 388.246, 2. Zagreb 290.417, 3. Ljubljana 120.944, 4. Sarajevo 118.158, 5. Skopje 91.257, 6. Titograd 12.066.

Ljudska republika Slovenija je imela na dan 15. marca 1948 skupno 1.389.084 stalnih prebivalcev, med njimi 652.622 moških in 736.462 ženskih oseb. Med okraji zavzema prvo mesto glavno mesto Ljubljana z 115.534, njej sledijo okraji Celje-okolica z 87.384, Kranj z 75.178, Ptuj z 73.612, Krško z 66.066, Maribor-mesto z 64.819, Gorica z 64.285, Murska Soba z 62.257, Ljubljana-okolica z 61.627 in Poljčane z 58.509 prebivalci. Vsa izmed ostalih okrajev pa ima manj kot 50.000 prebivalcev.

Med sedeži okrajev v ljudski republiki Sloveniji si izmed največjih po številu prebivalcev sledijo: Ljubljana 120.944, Maribor 66.498, Celje 22.048, Kranj 15.640, Trbovlje 13.743 in Jesenice z 13.458 prebivalcev.

Od zadnjega popisa prebivalcev v letu 1931, ko je Slovenija štela skupno 1.318.320 prebival-

Srečko Kosovel, prerano umrl pesnik—Primorec.

Primorske vesti

Tržaškemu tranzitu bodo odprte vse proge v zaledju

Ljubljana.—V Trstu je bila zaključena mednarodna železniška konferenca, ki je izrednega pomena za razvoj tržaškega prometa in gospodarstva. Po sporazumu, ki je bil dosežen, bodo jugoslovanske proge vključene v začasni tarifni sistem Českoslovaška—Trst in Avstrija—Trst preko Trbiža. Glede dokončnih tarif na navedenih progah tržaškega zaledja se bodo nadaljevali razgovori v septembru. Uspeh konference za tržaško gospodarstvo je v tem, da bodo odslej odprte tržaškemu tranzitu vse proge v zaledju. Upravi jugoslovanskih državnih železnic je uporabljala dolžna progi St. Ilj—Maribor—Sežana dokaj višje lokalne tarife. Bohinjska proga je bila za tržaški promet sploh zaprta. Upati je, da se bo tržaško gospodarstvo ob tem sporazumu znatno okrepilo.

Pomanjkljivosti v tržaškem pristanišču

Tržaško pristanišče spada sicer med najboljše opremljene v Evropi, vendar pa se opazajo zadnji čas nekatere občutne pomanjkljivosti, ki hromijo razvoj pomorskega prometa sprico konkurence severnih evropskih pristanišč. Iztovarjanje premoga na petem pomolu poteka na zelo primitivnem način. Tako raztovarjajo n. pr. 10.000 tonsko ladjo, naloženo s premogom, 8 do 10 dni, dočim opravijo to delo drugod celo v manjših pristaniščih, v 48 urah. Nujno potrebno je bila preureditev pristaniškega premovalnega bazena. Omeniti moramo tudi lesno skladišče pri Škledju, ki je v tehničnem pogledu občutno pomanjkljivo. Posledica je, da so povsod na obalah starega in novega pristanišča nakopičene znatne količine lesa, ki čakajo na vkrcaje. Prav gotovo je, da ne bo mogel Trst vzdržati konkurenčno borbo z drugimi

cevi, je število prebivalcev naraslo za 5,37%. Od takrat pa do popisa v novi Jugoslaviji je z ozirom na novo upravno razdelitev in sedanje mestno področje dosegel največji porast prebivalstva Kranj, ki je povečal svoje prebivalstvo kar za 112%, Jesenice za 36,9%, Ljubljana za 30,8%, Maribor za 30,3%, Celje za 23,6% in Trbovlje za 12,5%.

	MEAT	BREAD	MILK	EGGS	BUTTER	Canned Tomatoes
1948 Value						
1947 Same Money						
1939 Same Money						

Ta skica naporno kaže višanja cen od leta 1939. Letos so cene mesa 25% višje kot lani in 200% višje nego leta 1939, kruh se je podražal 75% od leta 1939, mleko 90% in konzervirani paradižniki 133% od leta 1939.

MARJETA KOŠANOVA, MATI IZ SLOVENSKEGA PRIMORJA

Ko sem spoznal Marjeto Košanovo, je bila že petdesetletna vdova. O njeni mladosti vem le malo, zato bogvečesa o njej ne bom povedal. Njeni trije sinovi so bili med prvimi, ki so na primorskih tleh odšli v borbo za svobodo. Najstarejšega so Italijani ob neki ofenzivi na Nanos ušli in potem v Rimu obsodili na smrt in ga tudi usmrtili. To junako dejanje so časopisi s ponosom razglasili. Niso pa povedali, da so materi Marjeti zaradi tega na cesti zaigali pohištvo, ker hise zaradi sosesčine tujih stavb niso hoteli upepeliti. Ko sem prišel v vas, je stala mati Marjeta ob osmojenih ostankih svoje nekdanje opreme in razlagala vaščanom, kako se je vse odigralo. Zalostna ni bila videti. Čez nekaj dni so prišli in jo odpeljali v internacijo nekam v južno Italijo. Dolge mesece je bila tam.

Vrnila se je nasmejana, pogumna in zavedna, kakor je odšla. Tudi v tujini ni tožila in tarnala. Njena ljubezen do slovenske zemlje je postala večja in globlja. Vedno bolj sem ponosna na to, da sem Slovenka, mi je rekla kmalu po svoji vrnitvi. Potem se je čisto vpregla v delo za naše osvobodjenje. Poznala je vsa pota, imela zveze na vse strani, zbiralala, kuhala in pekla, da naši fantje niso stradali, prevzemala je najbolj nevarna naročila in se je vedno znova svobodna in samozavestna vračala v svojo vas, če že v svojo lastno hišo zaradi razdejavanja ni več mogla. Tako je pričakala smrt svojega drugega sina. Nemški vojniki so ga utrugenega, do smrti izmučenega nekje ujele, ustrelili in potem v gnojnem košu to je bil italijanski in tudi nemški pogrebni voz, pripeljali v njegovo rojstno vas. Najprej so nekoga kmečkega človeka vprašali, če ve, kdo je ta mrlič. Mož se je ustrašil in povedal, da je ustreleni sin Marjete Košanove. Potem so poslali po mater in jo hoteli preizkusiti. Vprašali so jo, če pozna mrliča. Pogledala ga je, pa ni niti vztrepetala, niti prebledela.

"Ne vem, kdo bi bil," je rekla čudno mirno. "Svojega sina ne poznaš?" se je režal tuji vojak škodoželjno. "Ne vem, kdo bi bil," je ponovila. "Nikoli ga nisem videla." "Lazeš," je zarjovel vojak in jo odvedel.

"Svojega sina ne poznaš?" se je režal tuji vojak škodoželjno. "Ne vem, kdo bi bil," je ponovila. "Nikoli ga nisem videla." "Lazeš," je zarjovel vojak in jo odvedel.

Ogromna večina slovenskih žena v Italiji je vključena v svoji enotni organizaciji

273 delegatki iz vseh predelov Italije, kjer živijo Slovenci, se je zbralo na I. kongresu Zveze slovenskih žena v Podgori. Ves potek kongresa je pokazal, da so slovenske žene zavedajo velikega pomena vseh manjšinskih vprašanj, predvsem pa otrok. Posebno navdušeno so bile pozdravljene delegatke iz slovenske Benečije in Kanalske doline. Ne amemo pozabiti, da so slovenske žene iz Benečije prvič sodelovale v okviru slovenske ženske organizacije. Vse slovenske vasi v Italiji so poslane udeleženkam kongresa lepa darila. Posebne pozornosti so bile deležne v tem pogledu sestre iz slovenske Benečije. V resoluciji, ki je bila soglasno sprejeta, poudarjajo slovenske žene iz Goriske, Benečije in Kanalske doline, da se hočejo vztrajno boriti za pravični mir v svetu, za boljše življenje v okviru svetovne protimperialistične fronte pod vodstvom Sovjetske zveze. Borile se bodo za doseg vseh narodnostnih pravic, za ohranitev jezika, kulture, šeg in navad, pa tudi za pravilno vzgojo otrok, in podpirale vdove, sirote, revne dijake in politične pripornike. Izjavljajo, da ne bodo odnehale v svoji zahtevi po dvojzičnosti, kjer živi slovenska narodna manjšina. Slovenci naj sodelujejo v javni upravi v okviru Demokratične fronte Slovencev v Italiji. Zveza slovenskih žena hoče biti tesno povezana z ženami v LR Sloveniji, s svojim matičnim narodom. Naše ljudstvo je ponosno na zavredne slovenske žene in jih bo podprlo v njihovi borbi ter prizadevanjih.

(Poslano Sansu)

jo udaril. "Vsa vas ga pozna, samo ti ne."

Spoznala je, da njeno prikrikanje nima več smisla. "Morda je res on," je priznala. "Tako strašno ste ga zmrcvarili, da je sedaj čisto drugačen."

Res je bil hudo zdelan, a ne tako, da bi ga materine oči ne mogle spoznati. Pa je šlo za to, da bi vas ne trpela zaradi njene otroka, ki mu nobena materinska zvestoba ni mogla več pomagati. A se je izkazalo, da ta zadnja žrtve ni imela več smisla. Kako pa ji je bilo ob tisti zatajivni pri sreči, ni mogla povedati. Tudi ni bilo več časa za razmišljanje in pripovedovanje, ker so jo stlačili na avtomobil in odpeljali s seboj proti Trstu. Tudi če bi bil kakšen pogreb dovoljen, bi ne mogla s svojim otrokom na zadnjo pot. V neki sosedni vasi so jo pogladi iz avtomobila, zaprli v neko sobo in začeli izpraševati. Ker ni hotela ničesar izdati, jo je hotel nemški oficir pri preči ustreliti.

"Kar dajte," je rekla in mu nastavila prsi. "Ustrelite, če hočete. Se prav nič ne bojim."

Nemca je ta neustrašenost čisto zmedla. Spravil je revolver in začel zlopa. Ukazal je, da naj ji postrežejo in lepo poskrbe za njo. Čez dva dni se je vrnila. Poiskala je sinov grob in zanesla rož nanj. Bila je črno oblečena, zmucena in utrujena, jokala pa ni. "Dva sinova sem že žrtvovala," je rekla z nekim vidnim ponosom. "Najmlajšega pa bi rada ohranila, saj sem samo uboga mati in nič drugega. Upam, da mi bo Bog vsaj tega obvaroval."

Najmlajši je res dočkal dneva svobode in vstajanja. Ko sem bil pred nekaj dnevi zopet na obisku v tistih krajih, so mi povedali, da se je srečno vrnil. Kako pa je z materjo Marjeto, pa ne vem. Zaradi najmlajšega, ki ga je hotela obvarovati, so jo Nemci še enkrat odpeljali. Takrat se niso ustavili v sosedni vasi. Dolgo časa so jo imeli zaprto v Trstu, potem so jo zavlekli nekam v Nemčijo, odkoder se ni več oglasila. Kje je danes in kako je z njo? Ali so ji Nemci pregnali njen pogumni nasmehek? Ali so jo mučili, tepli, ubili? Nič ne vem.

Ce je še živa, jo zopet boli, da njena domovina še vedno ne more uživati vse svobode, kakor si jo je zaslužila. Če še živi, se prav gotovo sprašuje, če je res zastoni žrtvovala svoje sinove, če je zastoni trpela ona sama.

To je kratka zgodba o velikem trpljenju Marjete Košanove, to je kratka zgodba o velikem trpljenju vseh mater Slovenskega Primorja. Presunljiva je zato, ker je Marjeta Košanova v resnici živele, ker je v resnici živele prav tako kot pripoveduje ta zgodba. Še bolj presunljiva pa je zato, ker ni tako živele v slovenskem Primorju sama Marjeta Košanova. Mnoge žene so sicer jokale ob ruševinah svojih domov in medle ob grobovih svojih pobitih sinov, ko je bila Marjeta Košanova kljub vsemu pogumna. Bilo je polno takih, ki so se smeha skoraj odvadile. Vse to je res. Toda njihovo trpljenje ni bilo zaradi tega nič manjše. Še bolj presunljiva pa je zgodba zaradi tega, ker je bilo takih mater dolga, nepregledna vrsta.

(Poslano Sansu)

AKADEMIJA ZNANOSTI

Sovjetske zveze je pred kratkim prejela celo vrsto obvestil o imenovanjih za člane oziroma za častne doktorje, s katerimi so nekatere akademije in univerze v želajah ljudske demokracije počastile sovjetske znanstvenike. Tako je predsednik Akademije znanosti SZ Sergij Vavilov postal častni član sofske, beograjske, zagrebške in ljubljanske akademije. Matematik Ivan Vinogradov, slavist Nikolaj Derzvin in etnograf Dimitrij Zelenin so bili imenovani za dopisne člane sofske akademije. Varšavska akademija je imenovala za redna častna člana akademika Borisa Grekova in znanega poznavca arabske kulture Ignacija Kračkovskega, kmetijska akademija v Pragi pa Trofima Lisenka in Nikolaja Cicina. Akademik Vavilov, Tarle, Meščanov in drugi pa so bili imenovani za častne doktorje Karlove univerze v Pragi.

(Poslano Sansu)

Tihožitja in pejsaži - Novele

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Jasa je bila obdana z vojakmi. Stali so v krogu drug ob drugem, podobni obsekanim zelenim štorom, z rjavimi krpami svojih mrkih brezdušnih obrazov, se naslanjali na puške, nekateri na pol dremali, drugi kadili in topo strmeli predse.

Sredi jase na mahu med praprotjo sta ležala dva človeka tako, da sta videla krog vojakov pred seboj, in še bolj, da sta videla, kaj se dogaja med njima. Prvi je bil Nemec, drugi Slovenec, prvi nacist, drugi belogardist. Ležala sta na trebuhu, si podprla glavo z rokami in kadila. Govorila nista, še zganila se nista. Tudi ozirala se nista drug po drugem. Ne da bi trenila, sta gledala predse, kakor bi se bala, da bi jima ušlo kaj pomembnega pri tistem, kar se dogaja pred njima.

Pred njima, že ob robu gozda, je človek kopal jamo. Bil je visok in močan. Toda njegov obraz je bil podplut, tudi krvav in raztrgan, prav tako so bile krvave in razmrjavljene roke, na katerih si je podvihlaval roke. Bil je slab, oblečen, na hlačah so hlačnice bile polne že posušene blata. Lase je imel skuštrane in si jih je včasih s prsti počesal proti tilniku. Včasih se je vzravnil, si obrisal pot s čelo in nato še postal, kakor bi si hotel oddahniti.

Delal je počasi kakor kak najemnik na tujem vrtu. Ne zato, ker morda ne bi hotel kopati, temveč ker je zemlja pretrda, polna kamenja in skal.

Sprva je ležal Švab včasih nestrpno zapel svoj "šnel, šnel", počasi pa se je pomiril, kadil cigareto in ni več prigovarjal, kakor da se mu ne mudi nikamor in da mu je vseeno, kdaj bo delo opravljeno. Kadil je svojo cigareto, poslušal krakanje vran in šele, ko je zapela ptička v veji, je rahlo okrenil glavo v tisto stran. A tam v vejah ni bilo ničesar opaziti. Šele, ko se je ptička spustila z veje in se je zazibala nekam v goščavo, jo je zagledal.

Tudi belogardist od njem se je zagledal v tisto stran in tudi ta jo je videl, ko je vzletela.

Ko je zapela, je tudi kopajoči človek za trenutek prenehal z delom. Naslonil se je na lopato in se zagledal v gozd. Tokrat ni bilo Švabovega priganjajočega "šnel, šnel", in zato je kopajoči človek skoraj sanjavo gledal v veje, kakor bi hotel zazreti ptičko, ki mu je prišla prepevat. Prisluškoval je njeni kratki, topli pesmici in se ni zganil niti tedaj, ko je obmolnila. Kakor da bi čakal, da se zapoje. Pa ni. A prav tedaj se je zazibala veja, na kateri je sedela ptička in nato jo je videl, kako je pozibavajoče se zletela globlje v gozd. Tam je zapela še enkrat, nakar je utihnila. Človek z lopato v roki je še čakal, kakor bi verjel, da bo še zapela. A ko pesmi ni več hotelo biti, se je sklonil in spet zasidil lopato v pečeno zemljo. Zaskrtačo je ob kamnu. Poslej je bilo vse okrog mirno. Kadar se je za trenutek vzravnil, kadar se je zazrli predse, je videl tam samo okrog sebe strnjen zeleno oblečen krog, šore z rjavimi krpami obrazov, naslanjajočih se na puške.

Po onima, ki sta ležala na mahu, si podpirala glave z rokami in ves čas kadila, se ni ozrl. Ne ta dva človeka, ne krog vojakov, ne vse drugo, kar se dogaja, zanj ni imelo pomena. Vse to je bilo zanj mrtvo, še stokrat bolj mrtvo, kakor bo kmalu mrtvev on sam. On bo mrtvev; morda najkasneje za četrto ure bo ležal docela negiben v tej jami, toda nekaj pri vsem tem vendar ne bo mrtvo. Mrtvo bo samo to njegovo trpinčeno, razmesarjeno telo. A nekaj bo živelo naprej, nekaj, kar ne belogardisti ne Švabi ne morejo ubiti, pa naj se še tako trudijo, da bi ubili. Tam v onima, ki ležita zadaj in v teh v krogu na jasi, pa ni ničesar, kar bi bilo treba ubijati, ničesar razen premikajočega se telesa. Ko je to mrtvo, je mrtvo tudi vse drugo.

NASTOP NACETA OSTROŽNIKA

Habjan Vlado

(Nadaljevanje in konec)

"Bolje za nas," hiti Franc, "saj Viktor, nam boš pomagal!" zato bomo igrali, da naš vidijo drugi, da se pri nas uče. Ne samo to, tudi mi se bomo od njihove kritike učili in drugič se bolje nastopili."

Kotnikov Viktor se je s kalni mi očmi zastrel v Franceta. Takšnih besed iz njegovih ust ni bil vajen. Najmanj pa jih je pričakoval tukaj, saj niso bile kraju nič kaj primerne.

"Franc, preveč pametno govori. To ni za nas."

"Ni res," se je vmešal Kosov Slavko, ki je vedno hotel poudarjati svojo resnost in učenost. Slavko je med razgovorom prisel k mizi ter, nadaljeval: "Kaj misliš, da so beseda kultura, izobrazba, samo za ficičarje, kot so bili včasih Dobnikar in njemu enaki? Tudi mi se bomo izobraževali. Namesto pijače, ki nam zapravlja dobro voljo, bomo igrali, študirali. Ti nih kosi so privlekli na dan."

"Mi očista pijačo?" se je za bliskalo v Viktorjevih očeh. Gu-bila na čelu so postale močnejše, nosnici sta se mu lahno razširili. "Ne vprašaj me, zakaj pijem?"

"Vem, Viktor."

"Nič ne veš," ga je prevpil. "Ti delaš v delavnici, tam se znales in tako vroče, kot je pri nas v jami. Dan na dan se potim, ne samo jaz, vsi, da teče z nas. Na štefane bi lahko vsak dan meril naš znoj. Če ga včasih kakšen liter obrnem, se brž najde kdo, ki kaže s prstom: glej ga, že zopet je pijan. Samo z vodo se tudi ne morem zalivati; potem ne boš dolgo rogovil po jami. Moje oči je vedno rekel: Voda se za čevlje ni do-bra. Da, od tega je že dolgo. Pred leti ga je zasulo, ko se je igral metan. Le še kup oga-lj, bomo igrali, študirali. Ti nih kosi so privlekli na dan."

Kopal je dalje in za trenutek se misli na ptičko, ki je ni hotelo biti nazaj, da bi mu še enkrat zapela. Nemara pa se bo prav za konec vrnila? Ni vedel, zakaj si jo je tako želel: želel, da bi mu prav za konec še zapela.

Potem se je za trenutek zazrl prek okrog sebe sklenjenega kroga, ozrl se v gozd med debela, kjer je bila gosta, skoraj somraku podobna senca. Trava tam je bila redka, nekakšna divjina je preraščala gozd. Veje so ležale križem in ponekod so ležala tudi trohneča debela. Videl je vse to, videl je krpe skozi veje padajočega sonca na mah in praprot, ali tudi o tem ni razmišljal.

Njegov duh je plaval še dalje iz gozda, tja, kamor se sam nikdar več ne bo vrnil. Tam nekje so polja, tam nekje je rodna vas, tam med hišami ob cesti je prijeten preprost dom, v tem domu živi žena, ob ženi dva otroka. Tam živi troje ljudi, preplašenih in nekam zagrenjenih. Vstajajo zgodaj zjutraj, strmijsko skozi okno na cesto, delajo ves dan in spet strmijsko na cesto in strmijsko v gozd, strmijsko, kakor da se kjer koli mora nekdo prikazati, pa ne vedo, kdo bo tisti, ki bo prišel: ali tisti, ki si ga tako žele, ali tisti, ki se ga tako zelo boje.

Zdaj najbrž okopavajo koruzo. Žena sama dela, otroka sedita na koncu njive. Tam nabirata rož in pleteta vence in se šepetajoče pogovarjata. Sredi koruze stoji žena, vzravnila se je, morda od utrujenosti, morda da se za trenutek zazre, zdaj proti gozdu, kakor da mora iz tistega gozda vsak čas nekdo stopiti in ji pomahati z roko, zdaj spet po cesti, kakor da se boji, da po tej beli, prašni cesti vsak čas pride tisto strašno, kar tako brezupno posega v človeško srce. Njen obraz je utrjen, trpljenje zadnjih časov je zbrisalo z njega tisti ljubki nasmeh, s katerim je vedrila življenje vsem okrog sebe. Sanjave oči so obokane, rdeče, mrtve, nič sanjavega ni več v njih, niti tiste lepote, s katero je nekoč blagoslovila vsakogar, po komur se je ozrla.

"Schneller, schneller..." pretrga nenadoma sanje zoprn nestrpen glas.

Tedaj se je človek v jami ozrl proti onima na mahu. Njegove oči so se zdaj prvič srečale z njunimi. Skoraj ukazujoče ju je pogledal, ali vsaj tako, kakor človek, ki dobro ve, kaj ima delati, pa mu zaradi tega ni treba ukazovati.

Takrat se je tudi Švab prvič ozrl po onem poleg sebe na mahu. Ta je videl njegov pogled, a se okrenil stran.

"Ali bo tedaj dni kopal to proketo jamo?" je nenadoma razdraženo vprašal. Belogardist je zmignil z rameni.

"Ne vem, to ni moja stvar. Zaradi mene lahko koplje tudi delj."

"Kaj pa je potem tvoja stvar, ako ti je vseeno, kako dolgo koplje?"

"Moja naloga je, da ga ubijem," je kratko odvrnil oni in kadil dalje.

Zdaj se je Švab nenadoma surovo zasmel. "Torej naj pa koplje, dokler se mu bo ljubilo. Morda pa se bo sam naveličal in naju pride prosit." Nekaj je razmišljal, vsaj tako se je zdelo, dokler naposled ni dejal: "Morda pa ti je naložena pretežka kazen? Ali se boš prijeti za revolver in ga ustreliti? Ali se ti trese roka?"

Belogardist je za trenutek močal. Naposled pa je odvrnil suho: "Rekel sem, da ga ubijem. Ubil ga bom."

"Kaj pa," je vprašal Švab, "ali bi ga ubil tudi tedaj, če bi bil sam? Ali pa bi si morda premislil?"

Belogardist je pokimal. "Ubil bi ga."

Švab je spet nekaj razmišljal. "Priateljca sta bila nekoč, si priznal," je rekel, "ali ti vendarle ne bi bilo težko? Zakaj bi ga ubil kljub temu?"

(Dalje prihodnjič)

ko bo Franc Bernot, Joki župnik, Viktor Krnec, Šupnikova Zora Francka, Ivanka Hana", je še s poudarkom dodal.

"Ostale tudi vse poznaj." "Vidiš, sami znani obrazi." "Jaz, da bi bil Kantor? Saj sem premlad za to vlogo. Tudi ne ugaja mi ta vloga kaj preveč. Ne bi se znal živeti v takšnega oblastnega in zvitega tovarnarja. Rajši bi bil Maks, neomahljiv, uporen. To vlogo mislim, bi laže rešil."

"Brez skrbi", sta mu hitela zatrjevati Slavko in Ivanka, ki se je pridružila njihovu razgovoru—pri blagajni ni bilo več toliko dela.

Ljudje so odhajali domov. "Drugace te bomo oblekli, pa boš kot rojen tovarnar."

"Tako je! Kaj se boš izvijal," jih je prekinil Viktor. "Prezemi, pa je! Če prevzameš ti, bom tudi jaz prevzel Krnca! Bom vsaj videl, česa sem sposoben."

"Dobro, bom," je pritrdil Nace in se spogledal z Ivanka, ki je lahko zardela.

"Slavko, povej še drugim," je odločil Franc, "bralna vaja bo kar jutri v domu."

Poklicali so natakarka, plačali, pomahali Ivanka v pozdrav ter odšli domov, čuteč, da se je v njihovem življenju nekaj premaknilo, pričakujoč jutrišnjega dne, ko bodo zopet šli v jama in ko bodo potem šli na prvo vajo.

III.

Skoraj vsak večer so imeli vajo. Čas priveditve se je hitro bližal.

Franc, ki je režiral in igral Maksa, je bil zadnje dni bolj zadovoljen z njimi. Vloge so znali že skoraj vsi prav dobro na pamet. Nace, ki se je sprva stezka prilagajal, da bi bil zdaj grob, drugič zopet ugaljen in prijazen, kot je zahtevala vloga, se je zadnje večere življal v stvar, kot da je na odru doma, a ne v jami. Franc mu je le še sem in tja popravljal kakšno besedo, ki jo je premočno zagretil v narečju. Od kraja je Naceta jezilo to večno Francetovo popravljanje in njegovi nič kaj prijazni medklici: "Ponovi še enkrat ta stavek, te besede nisi pravilno naglasil. Ti ne čutiš, se ne vživljal v to, kar govoriš." Včasih ga je prišlo, da bi vse skupaj pustil. Potolažil se je s tem, da tudi drugim ni teklo gladko.

Groblerjevemu Joklu so se iz za kulis hihitala dekleta in ga motila, da se mu ni vedno posrečilo napraviti svečanega, svet omdaknjenegega obraza, kakršnega da mora imeti služabnik božji na zemlji, kot je trdil Franc.

"Vedno izprašuješ in praviš, če bomo dobro napravili, nas bodo slikali in dali v časopis. Lepa reč. Rajši se obesim, kot da bi slišal kritiko, ki bo slaba po tvoji krivdi," je razdraženo vpil nad njim Franc. Tako je tudi Jokla minila želja, da bi prišli v časopis, čeprav se mu je to zdelo poprej nad vse imenitno.

Šupnikova Zora, ki je igrala Franco, je bila zopet preživahna. Vse premalo so nanjo vplivale v igri besede študenta Maksa. France se je razburjal, češ da nima mimike. Trdil je, da preveč monotono govori, ne zna barvati in izpreminjati glasu po notranjem razpoloženju in vlogi, ki jo zahteva drama. Frankovičeva Ivanka mu je bila za Hano presamozačna in preživahna. Priporočal ji je, naj se čimprej omoži, da bo znala igrati dobro, poslušno gospodinjico, ter pri tem pomembno pogledal

Dva tisoč japonskih filmskih delavcev, ki so zastavljali pri filmski družbi Toho, je občutilo silo ameriških tankov in oklopnih avtov, ki so jih proti njim obrnili ameriški vojaki v pomoč japonski policiji. Ameriške vojaške oblasti pomagajo satirati delavsko gibanje na Japonskem, kadar prilika nanese pa tudi doma.

Naceta. Ta se je pa delal, kot da vsega tega ne vidi in ne sliši. Viktorja je prijel le pri naglaševanju. V kretnjah ga je celo hvalil, da se vede kot pravi in razpokanih rok kot oni—vse, ki se niso pehali pod zemljo. Še knjig niso ljubili, knjig, ki človeka bodrijo, mu dajejo v boli in razdvojenosti zaupanje do samega sebe, voljo do novih naporov in ustvarjanj. Čutil je vse to, tudi razumel, le misli, ki bodo to izoblikovale, razvijale v besede, stavke, teh mu je manjkalo. Te bo dobil, mora jih dobiti. Takrat bo dobil spoznal razliko med novim in starim časom, dojel prelom—revolucijo.

Za sedaj je vedel, da se mora učiti, vztrajno učiti. Proti jutru se je spomnil na Frankovičovo Ivanka, na njene mehke in dobre oči ter zaspal do sunkovitega in odvrtnega ropota budilke.

Dnevi so tekli hitreje kot po navadi. France je pilil igralce. Še to in ono popravljal, se jezil nad suflerko, ki ni znala z dovolj mehkim glasom prišepetavati. Sem in tja se je čulo tudi kaj v dvorano. Zadnji dan in dopoldne pred predstavo je minil, kot bi ga odpihlil.

Z nemalo trese so stopili na popoldne Francetovi igralci na oder. Vendar je pri prvem dejanju šlo dobro, drugo naravnost odlično.

Celo Jokl se je odrezal. Za njega so se vsi bali, da ga bo polomil, ker ga je za korajžo malo preveč pil. Proti pričakovanju je Jokl dobro rešil svojo vlogo. Njegova nekoliko tolstela lica in celo mala pleša je gorela v žaru maziljenca in rdečine popitega alkohola. Bil je prava

"Bi, samo..."

"Nič, samo! Vloge si se tudi branil, sedaj poglej, še kakšen večer, pa bo šlo."

"Dobro, pridem," se je odločil Nace. "Kdaj imate študij?"

"Vsako sredo v domu," mu je odgovoril Franc.

Ko sta se ločila, Nace dolgo ni mogel zaspiti. Vse to, kar je videl in slišal te tri tedne, ga je dramilo, mu zastavljalo nova vprašanja, na katera si še ni znal odgovoriti. Primerjal je dobo, v kateri je pisatelj pisal to igro, z današnjo. Skušal je dojeti razliko. Primerjal je čas, ko so hodile desetine Kantorjev, prežetih s samo eno mislijo, o hlastanju po dobičku, na stotine, tisoče Lužaric, mater kot sta bili njegova in Viktorjeva, ko jima je metan zadušil može, nji-

dobričina, vzor župnika, ki gladi revežem pot v nebesa in deli bogatinom odpustke za njihove slučajne prestopke.

Dvorana, ki je bila v začetku šumna in bučna, je postajala pri vsakem novem prizoru mirnejša. Ljudje in gledalci so se zbližali, še več, v igri so videli same sebe in svoje življenje. Spoznavali so v boli in borbi Maksov, Lužarjev in Lužaric njih same, tisoče, milijone odločnih ljudi, ki so desetletja potem, ko je pisatelj napisal to igro, trli, uničevali Kantorje, delničarje, kapital, krivično družbo in gradili novo—njihovo.

V dušah gledalcev je vihralo kot tisti večer v Nacetovi, ko sta se ločila s Francetom. Bilo jim je, kot da so pijani, pijani zmagovalja svoje moči. Čvrstilo in čistilo se jim je spoznanje, toliko smo že podrli in še bomo podirali in še več postavili.—Ze samo zato se izplača živeti, truditi in nenehno graditi.

Nace je igral z zanosom človeka, ki skuša dobro in prav delati. Z zavestjo človeka, ki je dojel lepoto in silo ljudske misli, besede, zajete v knjigi ter z željo, to dati tudi drugim. Trda resničnost je govorila iz vsake njegove kretnje, ko je igral Kantorja, ga kazal takšnega, kot je bil v resnici, krutega, sebičnega, ugaljenega in odobrega, če je to narekovala potreba. Vzivil se je v močočnika Kantorja, ki se je znal svojemu nasprotniku dobrohotno smehljati in obraz in istočasno kovati nakane, kako ga bo uničil.

Neopazno je teklo dejanje za dejanjem in vsem je bilo žal, da je že konec. Se bi hoteli gledati. Ta igra jim je prirala k duši. To niso bile lažne podobe, bili so živi ljudje, takšni, kot jih je ustvarilo življenje. Trdi v sovraštvo in iskreni v ljubezni do vsega njihovega.

Gledalce in igralce je navdajala močna zavest, ker so obogatili svoje spoznanje, utrdili zaupanje v vse dobro in pošteno, ki mora vedno zmagati, ker je to volja—milijonov delovnih ljudi.

JANITORS & JANITORESSES

STEADY WORK
52 WEEKS A YEAR
Starting Wage

Men 59.80 Women 40.85—49.40

MAINTENANCE
FIXTURE CLEANERS
WAXERS
MOPPERS

Choice of Shift
Day or Night

PENSION PLAN
SICK BENEFITS
HOSPITALIZATION
FREE INSURANCE

Inquiries 8:30—4:30 Room 1222 125 S. Clark St.

"PROSVETA"

2657 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill. 19.

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se lata popravil Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU ŠO:

Za Zdrav. dravce in Kanado \$2.00	Za ŠO: Chicago in okolice je \$2.50
1 tednik in 6.00	1 tednik in 6.30
2 tednika in 11.00	2 tednika in 7.10
3 tednike in 16.00	3 tednike in 8.90
4 tednike in 21.00	4 tednike in 10.70
5 tednikov in 26.00	5 tednikov in 12.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Prištetje se sme le onem članu v družini, ki to dovoljuje in ki živi ali stanuje na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawdale Ave., Chicago 23, Illinois

Priložite podlijam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) Čl. druživa št.

3) Čl. druživa št.

4) Čl. druživa št.

5) Čl. druživa št.

Mesto Druživa

Nov naročnik Stari naročnik

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-58 S. Lawdale Avenue Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904